

zsidó munkások és értelmiségiek is visszatérnek egy kölcsönös elismerésen alapuló teljes béke s azon túlmenőleg az arab—zsidó együttműködés helyesléséhez.

— Mi a véleményed a palesztinek kérdéséről? — kérdezném ma Brassai Viktort, ha találkozhatnánk még egyszer a Nemzeti Színház előtt. Nagy szemét látom, öblös hangját hallom, s a válaszában nem kételkedem.

Balogh Edgár

Rendhagyó kiállítás

Rendhagyó már a kiállítás katalógusa is, mely egyben plakát, arcképcsarnok; és tulajdonképpen nem is katalógus, hanem csak a kiállítók névsora, valami — talán lóugrás szerinti — sorrendben, akárcsak az arcképfotók elrendezése. Van-nak itt természetesk és pózolók, ártatlanul világba bámulók és magukat zsi-ványnak álcázók, eredetiek és eredetieskedők, természetes-vidámak és mesterkél-ten komorak — olyan az arcképsor, mint a kiállítás.

A közös nevező a fiatalság, amennyiben a be nem töltött 35 év fiatalságnak számít a művészetben. Ilyen idős korában Michelangelo már kiállíthatta volna a *Pietát*, a *Dávidot* és a *Sixtina freskóinak* felét, Rembrandt a *Tulpius-anatómiát* és az *Éjjeli őrzőjratot*, Picasso az *Avignoni kisasszonyokat*, Salvador Dali a *memória állandóságát*, Chagall az *En és a falumat*, Giorgio de Chirico is legfonto-sabb képeit. Masaccio és Géricault már halottak ebben az életkorban, Raffael, Caravaggio, Van Gogh és Modigliani egy-két évvel idősebben cserélték fel a fes-tővásznat a szemfedővel. Ha meg nem az anyakönyvi kivonatban szereplő életkort vesszük alapul, hanem a biológiai fiatalságot, akkor kiállíthatott volna egy-két kolozsvári művész, aki életkorban-frissességben kitesz két „harmincötöst“ is.

Mindenesetre azért jó, ha egy-egy kiállítás alkalmából teszünk egy — bár pusztán konvencionális — határkövet a művészgenerációk közé, még akkor is, ha vitatható, hogy idebb vagy odább állítsuk-e.

Ezek között a fiatalok között vannak olyanok, mint például Ana Lupaş, akinek belföldön jól megalapozott híre van, és külföldi sikereket is elköny-velhet már. Vannak „érett fiatalok“, akik több kiállításra tekintenek vissza és friss művekkel előre, s vannak kevésbé érettek, akik úgy képzelik, hogy a fia-talság jogán jobb ügyszó méltó buzgalommal úgy tehetnek, mintha elfelejtették volna, amit a képzőművészeti főiskolán tanultak, vagy itt-ott sikeresen azt mí-melik, hogy sosem tanultak semmit.

Van egy-két *naïv* jelenség, akik a naivitást játsszák meg, lemondva a mű-vészet művesség-eleméről, rajzban tudatlannak, anatómiában tájékozatlannak tűn-tetik fel magukat, nem céltudatosan, egy bizonyos hatás eléréséért változtatva meg formákat és arányokat, hanem dadogós kézzel a divatosra felpumpált ama-tőrművészeket utánozva, őket „*alulmúlva*“. Visszajára fordultak az eddigi játé-k-szabályok: a céhbeliak utánozzák a mesterségben járatlanokat. Rafinált módon utánozzuk a naivitást, mímelünk valamit, ami nem vagyunk. A közönséget csap-juk be vagy magunkat — vagy mindkettőt. Hiszen a dilettánsoknál éppen az őszinte naivítás, pontosabban a spontaneitás, az őszinteség az, ami vonzóvá teszi munkáikat.

A fából készült vaskarika állítólag nem rozsdásodik; mégsem lesz *tartós*.

Korunkban művészetünkben túl vagyunk a természet „másolásán“, kép-ben-szoborban elsősorban az érdekel, amit az alkotó művén keresztül üzen, ami az ő személyes mondanivalója. Ha van. És ha nem más szövegét mondja, rossz kiejtéssel. Már nem másoljuk a természetet, s nem utánozzuk az antik, a görög-római művészetet, mint Európában évszázadokig tették. De korunkban ehe-lyett kezdték utánozni az ókori Mezopotámia, Kréta, a Kykládok művészetét vagy az afrikai feketékét. A kiállításon ennek a nyomai is felfedezhetők, többek kö-zött egyik legtehetségesebb szobrászunknál. S ez természetes, hiszen valahogy általában a levegőben (s az albumokban) van.

Van a kiállításon egy évszázados tradíciójú vonás is, mely évszázados létére is fiatalos jellegű: az „épater le bourgeois!“ Botránkoztasd meg a polgárt! Sok burzsujt ugyan nem lehet látni a teremben, annál több fiatalságot. Ezek pedig

több-kevesebb megértéssel, néha szinte elragadtatva nézték *A sárkány farka* alá rakott formációt. Szívesen nézték a valóban ünnepi látványnak ható, lógó-lebegő, színes szönyeget. (Valóban, szönyeget lehet a földre teríteni, falra akasztani, miért ne lehessen „belógatni“ is, ha ez kellemesen meglepő. Ha a tárgy nem is új, beállítása által keltett hatása lehet az.)

A kiállítás egyik jellemzője — amiben együttthalad a nagy európai áramlattal —, hogy sok helyen összemosódnak a régi, tradicionális műfajok határai. A textil háromdimenziójú teret követel, a festmény tapizériát idéz, a faliszőnyeg festményszerű igénnyel lép fel (legalábbis ami az elhelyezését illeti), a kerámia magának való igyekszik lenni, függetlenített, majdnem azt írtam, elszabadult dekoratív elem, mely nem egy használati tárgyat díszít, hanem csak úgy *van*.

Az iparművészet növekszik, ha nem is súlyban-minőségben, de térben-szám-ban. Ez is megjön majd — mert kell — idővel, hiszen egyre nagyobb szükség van rá. A szobrászat és festészet, régi ábrázoló szerepük nagy részének feladásával, át-átnyúlással erre a térenumra, ennek a kiállításnak a tanúsága szerint is.

A hatvannégy kiállító fiatal közül természetesen eddig alig néhány találta meg stílusát, útját. Sokan még csak arról számolnak be, hogy abból, amit eddig másutt, mások csináltak, mi hatott rájuk, vagy ki s mi felé igyekeznek. Lecsapódásai különböző irányzatoknak, jeladások arról, mi dolgozik bennük. Tanúi vagyunk többé-kevésbé céltudatos keresgéléseknek és értékes megnyilvánulásoknak, valódi alkotómunka eredményeinek, az anyaggal való hidegfejú játéknak és mély érzésemények anyagba való rögzítésének, matematikának és poézisnek.

Az ígéretesen megnyilatkozó fiatalok között beszélni kell Bimbea Dan magasrendű szinkultúrájáról, nemes festői hangjáról, Voinea Ilarion formaérzékéről, Kopacz Mária gyermeki rácsodálkozást és álomvilágot keverő grafikáiról, Negulescu Gheorghe eredeti formakereséséről, Sipos László néha darabosság mögé rejtőző poéziséről, Gergely István művességéről, Kancsura István fáradhatatlan kísérletezéséről, Adonis Papadopoulos elmélyedt lírájú, különös atmoszférájú képeiről és ... arról a rengeteg emberről, akik a kiállítást felkeresték (jóval nagyobb számban, mint más kollektív kiállításokat!), és akik, úgy látszik, megtalálták a hullámhosszát ezeknek a friss fiatal adóknak. Mert a friss hang a domináns ezen a kiállításon.

Aki a nagy együttes zengésében ki is hall egy-egy rosszul intonált hangot, élvezheti a melódiát, a nagy akkordokat, és tapsolhat az együttesnek.

Ditrói Ervin

Kopacz Mária: A bűvész nagynénje